

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Philippi Clüveri[i] Germaniæ Antiquæ Libri tres

Clüver, Philipp

Lugduni Batavorum, 1631

Cap. I. Orbis universi variæ partitiones. ubi verus inter Asiam & Europam ostenditur terminus, vulgò ignoratus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-44541

Viadrum, & Vistulam dicentur, quæ in horum fluminum dextris sita sunt ripis: trans Moenum item, quæ in dextrâ ripâ; respectu scilicet Rhætici provincie.

Hæc igitur sunt, quæ præsens opus lecturos præmonuisse necessarium duximus. nunc ipsum opus adgrediemur.

CAPUT PRIMUM.

Orbis universi varia partitiones. ubi verus inter Asiam & Europam ostenditur terminus, vulgò ignoratus.

TERRÆ GERMANIÆ ANTIQUÆ situm, ipsiusque Germanorum gentis originem commodè exponere uti queam; necessum fuerit, non modò limiteis ejus, quod auctor noster fecit, circumscribere; sed paullò etiam diligentiore stylo antè indicare, qua orbis in parte universa sita fuerit; quibusque nominibus ab antiquissimis mortalium designata. hæc quidpe generalis cognitio præmissa, magnam postea singulis dissertationibus lucem dabit.

Terræ igitur orbem universum oceano undique circumdari, tamquam immensam insulam unam, tradidèrè veteres, quibus de reliquis orbis partibus, quas nunc Americam, ac Magellanicam vocamus, nihil cognitum fuit. Hinc est illud Dionysii Afri:

*Μνήσομαι Ὠκεανὸν βαθύρροον ἐν γὰρ ἐκείνῳ
Πᾶσαι γῆναι, ἀπὸ νῆσθ' ἀπέειλετο, ἐστὶ Φάνωσαι.
Memorabo oceanum profunde fluentem. illo enim
Tota tellus, tamquam insula immensa, cincta est.*

- 20 Cognitum autem sibi orbem variè dividerunt. alii duas ejus constituerunt parteis; idque bifariam: quidam Asiam & Europam; Africam sub hujus nomine comprehendentes, tamquam partem, scissis utrimque (id crediderunt) Calpe & Abila montibus, freto divulsam: alii itidem duas, à freto Gaditano ad Tanaim amnem; hinc Europam, inde Asiam; sub qua Africam simul intellexerunt. alii rursus in IV parteis distribuerunt; Europam, Asiam, Ægyptum, & Africam. hinc alii postea, qui treis ejus partes posuerunt, Europam, Asiam, & Africam; Asiae Ægyptum tribuerunt. novissimi, sinum Arabicum terminum Asiam inter & Africam statuentes, Ægyptum Africae adjecerunt. Atque hæc quidem orbis universi partitiones disertè apud veteres auctores passim exstant. de Germania, quæ pars est Europæ, quia præsens mihi instituitur opus; unius Europæ terminos, quibus undique includitur, accuratius heic indicabo. hujus quidpe cognitio, non modò utilis, sed necessaria etiam sapè futura est. A meridie igitur mare est Internum, quod vulgò nunc Mediterraneum vocatur. ab solis occasu, oceanus Atlanticus. ab septentrionibus, oceanus septentrionalis: cujus varia vocabula, prout variis adfunditur terris. Atque hæcenus nulla controversia: quia termini per maria faciles, satisque disertè. at ab ortu solis, quia non maria, sed terræ plurima ex parte adhærent; terminus inter Europam Asiamque paullò est obscurior: de quo plura heic expedire haud pigeat. Hunc nullo sæculo, neque ab antiquissimis, neque novissimis scriptoribus rectè proditum, audacter adseveraverim. Causa illis fuit, quia septentrionalem plagam numquam satis compertam habuèrè; his verò, quia illos temere, sine ullâ rei acriori expensione, ceu gravissimos auctores, sequuti sunt. Ac de mari
- 40 Ægæo, de Helleponto, de Propontide, de Ponto, & Mæoti palude, rectè quidem, ac ritè inter omneis convenit. hinc verò quum novissimum terminum Tanain amnem veteres pronuntiarint; apertissimè ignaros ulteriorum terrarum sese prodiderunt. quidpe à Tanaro, extremo Peloponnesi promontorio, ad Tanais fonteis licet Europæ latus orientale, metiaris; tamen non ultra dimidium ejus his terminis clausum deprehendas; æquali ferme hinc terrarum spatio, oceanum usque septentrionalem, interposito. Nostri sæculi homines, quum id animadvertent; lineâ, ab Tanais ortu ad lacum Granvicum, quod & mare Album, ductâ, veterum defectum suppleri posse putarunt: auctorem quodammodo hac in re sequuti Cl. Ptolemæum. Verum quam vehementer & ipsi in hoc, unâ cum Ptolemæo, erraverint, mox aperiam. Plinius lib. IV, cap. II, Agrippa, inquit, totum eum tractum, ab Istro ad oceanum, bis ad decies centum M. pass. in longitudinem, aliquantum minus quadringentis in latitudinem ad flumen Vistulam, à desertis Sarmatiæ, prodidit. Hæc de eâ regione, quæ, ultima Europæ in orientem versus, Sarmatia dicta fuit. De eadem idem Plinius, lib. II, cap. CVIII, ubi terræ universæ latitudinem tradit; Ab ostio, inquit, Tanais nihil modicum diligentissimi auctores fecèrè. Artemidorus ulteriora incomperta existimavit: quum circa Tanaim Sarmatarum gentes degere fateretur, ad septentriones versus. Isidorus adjecit XII c

M. passuum, usque ad Thulen. quae conjectura divinationis est. Ego non minore, quam proximè dicto, spatio Sarmatarum fines nosci intelligo. Hæc Plinius haud dubiè ex illa M. Agrippæ traditione: siquidem numerus XII C millium passuum utrobique convenit. Ex quibus satis apertè patet, Sarmatiam hanc & in Europâ fuisse (in Europæis enim populis ista refert Plinius) & ad oceanum usque extensam: unde & Sarmaticus ipse cognominatus. hinc Juvenalis, Satyrâ II:

*Ultra Sauromatas fugere hinc libet, & glaciale
Oceanum.*

In dimetiendâ Sarmatiæ longitudine haud quidquam aberravit Agrippa. quidpe ab extremo, quod in septentriones versûs est, Istri ostio (& hoc innuit apertè Plinius in præcedentibus) ad sinum Album, & proximum Sarmatiæ litus, mensuram si agas, XII C M. pass. reperies. tantumdem verò à Tanais ostio ad Petzoræ regionis litus. In latitudine quoque haud ita multum erravit. quidpe si Finniam cum Plinio in Sarmatiâ censeas; sunt inter Botnicum sinum, & Tanais fontem (quem haud procul oceano, circa Petzoram flumen, posuisse veteres, mox infra ostendam) 15 C C C circiter M. passuum. tantumdemque est spatii inter Obium amnem (quem verum esse Europæ terminum, infra monstrabo) & intimum sinus Albi recessum: si malis Finnos cum Tacito Germanis adscribere. nam, utrum Europæ terminum, Obii ostium, an Tanais falsos fonteis Mela intellexerit, incertum est. Inter Vistulam autem, & Tanais ostium, paullo est amplius. Hinc Sarmatis adversas facit Mela, lib. III, cap. V, oceani insulas, quarum incolæ *Oona, Hippopodes, Panotii*. Novam zemblam esse hodiè, cum reliquis sub polo insulis, Russiæ ac Lappiæ objectas, suo loco reddam. Hinc item *Sarmaticum* adpellatur mare Ptolemæo; quamquàm haud vero situ: & *Sarmaticus Oceanus* Æthico; item Apollonii scholiasti; cujus verba hæc sunt: Ἰπὲρ τῆς Σαρμάτης ὁ Σαρματικός ἐστὶ καὶ ἀπὸ τῆς ὠκεανός. id est: *Supra Sarmatas Sarmaticus & septentrionalis est oceanus*. Apertè igitur ex his atque manifestè deprehenditur, vehementissimè errare eos, qui ex Ptolemæi opinione orientale Europæ latus lineâ, à vero Tanais ortu ad sinum Album ductâ, includunt. hac quidpe ratione non modò omne Sarmaticum litus, quod inter intimum Albinus recessum & Obium flumen 15 C C C millia passuum patere dixi; sed dimidium ferè ipsius Sarmatiæ ab Europâ excluditur. quod haud temerè committendum erat. Quærendus ergo alius est Europæ terminus: isque quærendus, qui & terrarum situi, quem cognitiorem nunc habemus, rectè congruat, & à veterum descriptione non planè abhorreat, quamproximè verò accedat.

Jam primùm, quanta circa hæc loca veterum fuerit ignorantia, plurimis patet argumentis. ex eo tamen maximè perspicitur, quòd Tanaim flumen ex immensis montibus Riphæis profluere tradiderunt: (Procopius Gothicar. IV:) quum circa Tanais ortum nulli profus sternerantur humiliores colles, nedum altiorem montes. Quâ equidem in re variè à variis erratum est. alii namque rectè quidem Riphæos monte in septentrione posuere: malè verò Tanaim ex iis oriri, versûsque meridiem profluere tradiderunt. alii, in quibus Ptolemæum fuisse video, recto quidem tractu ortus amnis descripserunt: at malè tamen Riphæos monte, ex illorum opinione, ad eisdem locarunt. Priorum opinionem clariùs 40 uti aperiã, Riphæorum montium verus antè ostendendus est situs. Plinius, lib. IV, cap. XII, *A Buge*, inquit, *super Maotin Sauromata, & Issedones. at per oram, ad Tanaim usque, Maotæ; à quibus lacus nomen accepit: ultimique, à tergo eorum, Arimaspi. mox Riphæi montes, & assiduonivis casu, pinnarum similitudine, Pterophorus appellata regio; pars mundi damnata à naturâ rerum, & densâ mersa caligine; neque in alio, quàm rigoris, opere, gelidisque aquilonis conceptaculis. pondè eos montes, utraque aquilonem, gens felix (si credimus) quos Hyperboreos appellavère, annosò degit ævo, fabulosè celebrata miraculis. & mox deinde: quidam eos in primâ parte Asiæ litorum pesuere, non in Europâ: quia sunt ibi similitudine vitæ, & situs, Attacorum nomine. In eandem sententiam Damastes, ἐν τῇ περὶ Ἰθύνῳ, ut Stephanus, in vocabulo Ἰπὲρβόρειοι, refert: Ἄνω Σκυθῶν, αἰτ. Ἰσσηδόνας οἰκεῖν τῶν δὲ αἰωπύρω Ἀρμασπῶν. αἰω δὲ Ἀρμασπῶν, τὰ Ῥιπάια ὄρη, ἐξ ὧν τὸν βορέαν πνεῖν. χόνα δὲ αὐτῶν μὴ πῶς ἐλαίπην. Ἐπὲρ δὲ ὄρη τῶν Ἰπὲρβόρειος καθήκει εἰς τὴν ἐπίαν θάλασσαν. hoc est: *Supra Scythas incolere Issedones: & supra hos Arimaspos. supra hos vero, Riphæos esse monte; ex quibus aquilo spiret: nivem verò eos numquàm deficere. supra hos vero monte protendi Hyperboreos ad alterum usque mare; nempe septentrionale. Hinc Catullus poeta, in carmine penultimo:**

Usque ad Hyperboreos, & mare ad oceanum.

Eustathius quoque sub initium commentariorum in Dionysium Afrum: Ὅτι δὲ οἱ ποῖοι παρκενῆαιοι τοποὶ τὸ ψυχρὸν ἔχουσι, δηλοῖ καὶ τὰ αἰω τῶν Ἀρμασπῶν Ῥιπάια ὄρη, ἐξ ὧν οἱ ψυ- 286

χρὸς βορέης πῆι· ἐθαχῶν ἐδέσπε Πηλείπῃ. id est: *Quod autem loca istiusmodi maritima sint frigida, adparet ex Riphæis montibus, qui supra Arimaspos protenduntur; ex quibus frigidus flat boreas. ubi nix nunquam deficit.* Ipse Dionysius postea, ubi gentis enumerat, inter Ilstrum, Pontum Euxinum, Mæotimque paludem, & inter glaciale oceanum incolentis:

καὶθι κ' Ἀλδήσκιοι, κ' ὕδατα Παυικάπιο
Ῥιπαίοις ἐν ὄρεσσι διαδίχχα μορμύρασι.
τῶν ἢ πῶλ' ἀποχόῃσι πεπηγότα· ἐγγόδι πόντῳ
Ἦδυφαῆς ἠλευκτῶ ἀέζεσαι.

*Illic quoque Aldefci, & Panticapæi aquæ
Riphæis in montibus separatim murmurant.*

*Horum item juxta gurgiteis, glaciale prope mare,
Incundo nitore lucens electrum nascitur.*

10

Heic quum tam disertè mare glaciale nominetur; miror ego, quomodò doctissimus vir, in commentario ad v 11 librum Strabonis, adeò falli potuerit, uti Riphæos istos monteis, ex Dionysii sententia, ad Borysthenis usque ostia deducendos existimaverit: quasi Panticapis quoque ostium poëta voluerit, non fontem. quod ille quidem intellexit ex voce ἀποχόῃ, quæ apud alios ostium fluminis notat. Verùm quum ea vox nihil aliud, quàm profusionem, sive effusionem significet; tam fontibus, quàm ostiis apta est: ac fortè fontibus aptissima. Fonteis heic Aldefci, Panticapisque fluminum, quæ in Pontum effundebantur, quomodò poëta prope glaciale mare intellexerit, mox infra patebit. Eustathius ad hunc ejus locum commentatur ista: "Ὅτι ἢ ἐν πῆσι Ῥιπαίοις ὄρεσιν ἐδέσπε χῶν Πηλείπῃ, ἀποχέ-
γραπται. ὑπὲρ ἢ ταύτα τὰ ὄρη οἱ λεγόμενοι Ἵπερὸ ὄρεισι καθήκον εἰς τὴν ἐκείνῃ θάλασσαν λήξοισι. hoc est: *Quod autem in Riphæis montibus nix nunquam deficit, jam antè dictum est. supra hos vero monteis Hyperborei, quos vocant, ad mare usque, quod ab illâ parte est, protendi dicuntur.* Non ostia, sed fonteis dictorum fluminum intellexisse poëtam, præter ea argumenta, quæ infra adferam, ex interprete etiam ejus, Festo Avieno, clarè patet; cujus verba hæc sunt:

— Tunc aquora Panticapæi

Ardefci que ibi caso de vertice surgunt.

Riphæi montes ibi durâ sæpè sub arcto

Densa pruinosos eructant nubila nimbos.

30

Verùm tamen locus iste Dionysii quum opidò esset perplexus, & durus perceptu; non modò nostri sæculi homines doctissimos, sed jam olim alium quoque ejus interpretem, Priscianum grammaticum, in errorem dedit, uti is crederet, poëtam per πεπηγότα πόντον intellexisse mare Euxinum. Verba ejus hæc sunt:

Hic sunt Aldefci quoque, Panticapique fluentia:

Dividui currunt Riphæis montibus ambo.

Immiscent quæ se ponti glacialibus undis,

Nascitur electrum præfulgens luce nitenti.

40

At quis umquam electrum ad Pontum Euxinum nasci, vel legi tradidit? Sanè nemo. Ortelius, in thesauro suo geographico, quum hoc absurdum esse intelligeret; maluit ea verba de oceano glaciali interpretari; quò prædicta flumina deferrì credidit. Quæ mens si fuit Prisciano; certè jam multo is ineptior fuerit interpretes Dionysii. hic quidpe quid πεπηγότα intelligat πόντον, satis disertis indicat verbis sub initium poëmatis hujus geographici; ubi maria describit, quæ totam hanc insulam nostram, in treis partes distinctam, circumfluunt. Verba ejus hæc sunt:

— Αὐτὰρ ὑπερθεν,

Πρὸς βορέην, ἵνα πᾶδες Ἀρειαίῳ Ἀρμασπῶν,

Πόντον μιν καλέουσι πεπηγότα πῆ, Κρόνιον τᾶ

Ἄλλοι δ' αὐτῶν νεκρὸν ἐφήμισαν, εἶνεκ' ἀφαιροῦ

Ἡελίῳ. Βορέδιον γὰρ ἴσπερ ἄλλα τῶνδε Φαιήτῃ

Διεί ἢ σκυρήσι πυχυνώσαι ἐν νεφέλῃσιν.

50

— At desuper,

Ad boream, ubi pubes Martæ furentium Arimasporum,

Pontum eum vocant congelatum, & Cronium.

Alii verò mortuum quoque dixere; propter debilem

Solem. tardius enim super mare hoc lucet:

Semper verò tenebricosus crassefcit in nubibus.

Atque hoc quum rectè intelligeret commentator ejus Eustathius, & item Damastes: su-

pra Arimaspos posuere Riphæos monteis; supra hos verò, Hyperboreorum gentem, in ipso oceani glacialis litore. Plinius, dicto lib. 1 v, cap. XIII, postquam meridionalia, orientaliaque Europæ, præcedentibus aliquot capitibus explicuit; *Exeundum deinde est, inquit, ut extera Europa dicantur: transgressisque Riphæos montes, litus oceani septentrionalis in Lavâ, donec perveniatur Gades, legendum.* Deinde libr. v 1, cap. XIII, postquam Asiæ interiora, sive citeriora exposuit; *Nunc omnibus, inquit, quæ sunt interiora Asiæ, dictis, Riphæos montes transcendat animus, dextraque litore oceani incedat.* & mox: *Ab extremo aquilone, ad initium orientis astivi, Scythæ sunt. extra eos, utraque aquilonis initia, Hyperboreos aliqui posuere, pluribus in Europâ dictos. Primum inde noscitur promontorium Celtica Lytarmis: fluvius Carambucis; ubi, lassatâ cum siderum vi, Riphæorum montium deficiunt juga.* In eadem sententiam Mela, lib. 1, cap. ultimo: *Ripas Tanais Sauromata, & ripis herentia possident. una gens, aliquot populi, & aliquot nomina.* & mox: *Tum continuis rupibus latè aspera & deserta regio, ad Arymphæos usque promittitur.* mox: *ultrâ surgit mons Riphæus: utraque eum jacet ora, quæ spectat oceanum: scilicet Hyperboreorum ora, sive regio; quam sic describit lib. 111, cap. v: In Asiatico litore primi Hyperborei super aquilonem, Riphæosque montes, sub ipso siderum cardine jacent: ubi sol non quotidie, ut nobis, sed primum verno aequinoctio exortus, autumnali demum occidit; & idè sex mensibus dies, & totidem aliis nox usque continua est. terra angusta, aprica, per se fertilis.* Ex quibus tum Melæ, tum Plinii verbis quàm difertissimè perspicitur, Riphæos monteis partim in Europâ, partim in Asiâ, oceani septentrionalis litori, ex occasu in ortum versùs, obtentos fuisse, angustâ Hyperboreorum regione interpositâ. hinc enim Plinius, tam ex Asiæ, quàm Europæ interioribus, ad oceani litora proficiscentibus dictos transcendendos tradit monteis. Hinc etiam est, cur Dionysius mox post Arimasporum gentem, *περὶ τὴν ὄρεον* posuerit *ὄρεον*; nempe, quia angusta tantùm Hyperboreorum intercedebat regio. Eundem Riphæis montibus tribuit situm Æthicus cosmographus, his verbis: *Europa incipit initium sub plagâ septentrionali, à fluvio Tanais, quâ Riphæi montis ardua, Sarmatico adversa oceano, Tanaim fluvium fundunt.* Ptolemæus eodem hoc situ Hyperboreos describit monteis; perperam eos, ac falsò à Riphæis, quos malè adversum Tanais collocat ortum, diversos faciens; quum fuerint iidem. Æthicus alio in loco utrumque nomen confundens, *Fluvius, inquit, Tanais nascitur de monte Hyperboreo, quâ sunt Riphæi montis ardua.* Sed idem, mox postea, longiùs etiam versùs meridiem extendit Hyperboreos, his verbis: *Borysthenes nascitur de monte Hyperboreo.* Quod opidò falsum est. nam circa Borysthenis fonteis nulla sunt montium juga: sed contrâ, lacus atque paludes. Hodie prædicto tractu ingentia montium juga, à faucibus Albi sinus ad ostium usque Obii fluminis, & promontorium ejusdem nominis, litori Russiæ & septentrionali oceano obtenta noscuntur, longitudine 10000 circiter millium passuum. Nomen nunc à situs figurâ in universum acceperunt, quo accolis Russis *Kameny poyas*, id est, *lapideum cingulum*, quia terram cingunt, adpellantur; alio quoque vocabulo, ab adluente flumine tracto, *Oby* nuncupati. Magnitudinem Riphæorum montium indicat maximè Plinius, lib. 1 v, cap. x 1 1 1, his verbis: *Sevo mons ibi immensus, nec Riphæis jugis minor, immanem, ad Cimbrorum usque promontorium, efficit sinum, qui Codanus vocatur.* Sevo quidpe mons est, qui à Lappiæ extremis finibus, & sinus Albi faucibus, ex adverso Obii montis, exsurgens, inter Svediam & Norvagiâ, ad hujus usque opidum maritimum *Opsto* (*Aslo* est aliis) protenditur: ut suo loco latiùs demonstrabitur. Ptolemæus Hyperboreis suis montibus rectè longitudinem tribuit 10000 mill. pass. tantum enim spatium eos hodiè occupare, inter sinum Album & Obii amnis ostium, antè dixi. Plinius, ut suprâ relatum, ad Carambucin flumen *deficere, lassatâ cum siderum vi, Riphæorum montium juga* tradit. quod ad Vastum immensumque Obii os hodiè fieri scimus. unde, extra omnem controversiam, Obius est antiquorum **C A R A M B U C I S**; de quo ita Stephanus: *καρραμβύκαι, ἔθνη ὑπερβορείων, διὰ τὸ μὲν καρραμβύκαι, ὡς ἑκατά. id est: Carambyca, gens Hyperboreorum, à flumine Carambyce dicta, teste Hecateo.* Et alio loco: *ἑλίξονα, ἢ σὺν ὑπερβορείων, ἐν ἰθάσσων Σικελίας, ὑπὸ τῷ μὲν καρραμβύκαι: οἱ ἠσιώται καρραμβύκαι, ὡς ἑκαταίος. id est: Elixona, insula Hyperboreorum, haud minor Siciliâ, sub flumine Carambyce: unde insulani Carambyca; teste Hecateo.* Novam zemblam hodiè esse, cum situs, tum magnitudo manifestò indicant. Hinc rectissimè Gerardus Mercator, nobilissimus nostri sæculi geographus, *Celtica promontorium Lytarmis* interpretatus est id, quod hodiè vulgò nautis dicitur *Capo d' Oby*, id est, *promontorium Obium*. Quin & ipsa dictorum montium juga dicta fuisse **O B I A**, jam inde antiquis ab sæculis, ex Athenæi lib. v 1, cap. 1 v colligo. quamquàm ibi mirificè tum res, tum rerum nomina confunduntur. Verba ejus hæc sunt: καὶ

Ἐτε πάλαι μὲρ Ῥιπεία καλέμεθα ὄρη· εἴθ' ὕπερον Ὀλβία πρῶτον ἠεὶ νῦν ἡ Ἄλπια. id est: *Atque montium juga, quæ antiquitus Riphæa, postea verò Olbia dicta sunt; nunc autem Alpia vocantur.* Alpeis equidem antiquis Græcis Riphæos fuisse adpellatos monteis, testis Protarchus apud Stephanum, in vocabulo Ἵπερορειοι. ubi hæc leguntur verba: Πρωτάρχος ἡ πᾶς Ἄλπεις Ῥιπεία ὄρη ἔτω πρῶτον ἠεὶ νῦν ἡ Ἄλπια ὄρη καλοῦνται πάντες, Ἵπερορείες ὀνομάζονται. Locum, sive à typographo, sive ab antiquo librario fœdè vitiatum, sic ego lego: Πρωτάρχος ἡ πᾶς Ἄλπεις Ῥιπεία ὄρη ἔτω πρῶτον ἠεὶ νῦν ἡ Ἄλπια ὄρη καλοῦνται πάντες, Ἵπερορείες ὀνομάζονται. id est: *Protarchus tradit, Alpeis dictas fuisse monteis Riphæos. omnibus verò populos, supra Alpeis incolentes, Hyperboreos adpellatos.* Huic adfentiuntur Æschylus & Apollonius poëtæ. Apollonii verba, in IV Ἀργοναυλικῶν, de Istro flumine hæc sunt:

Πηγαὶ γὰρ ὑπὲρ νοῦς βορέας
Ῥιπείαις ἐν ὄρεσιν ὑπὸ πρῶτι μορμύρασι.

— *Fontes enim supra ventum boream
Riphæis in montibus procul murmurant.*

Ad quæ scholiastes ista: τὸν Ἴστρον Φησὶν ὅτι τῶν Ἵπερορειῶν κατὰ Φέρεσιν, καὶ τῶν Ῥιπείων ἐρῶν. ἔτω ἡ εἶπει, ἀκρωθῶν Αἰγυλῶν, ἐν λυσιμῶν Προμηθεὺς λέγοντι τῆτο. hoc est: *Istrum ait ex Hyperboreis deferrī, & Riphæis montibus. hoc autem dixit, sequitur Æschylus, idem in Prometheus, qui silitur, adfirmantem.* Æschyli hæc fabula non exstat. Sed & Pindarus Æschyli ferè æqualis. Istri fontem in Hyperboreis collocavit Olymp. odâ III; ubi hæc leguntur verba: Ἀμφιτρωνιάδας, μνήμα τῶν οὐλυμπία καλλίστων ἀθλων, δᾶμον Ἵπερορειῶν πείσας, Ἀπίλων θεράπντα. hoc est: *Circumposuerit comis decus olive glauci coloris: quam aliquando Istri ab opacis fontibus attulit Amphitryoniades, monumentū pulcherrimorum apud Olympiam certaminum, populo Hyperboreorum quum persuasisset, Apollinis cultori.* ubi scholiastes: πᾶς πηγὰς Ἰστρου ἐν Ἵπερορείς ὑπὸ τῆται. Ἰστρου ἡ ποταμὸς διὰ πολλῶν ἐθνῶν τῆς Εὐρώπης χωρεῖ. Ἐκεῖ ἡ πᾶς πηγὰς ἐν τῇ Ἵπερορειῶν χώρα. Ὅς νῦν Δάνουβις λέγεται. i. e. *Fontes Istri in Hyperboreis collocat. Ister autē fluvius multas Europæ nationes peragrat. Fontes verò in Hyperboreorum habet regione. Qui nunc Danubius nuncupatur.* Istrum re verà ex Alpium parte profluere, suo loco ostendam. Athenæus, loco prædicto, Posidonium nominat. unde hand dubium, accepisse eum ista de Riphæis montibus ex illius scriptis. Testatur id manifestius Apollonii præfatus scholiastes, his verbis: Ποσειδῶνι εἶναι Φησὶ τὰς Ἵπερορείας· καλοῦνται ἡ πρῶτος Ἄλπεις τῶν Ἰταλίας. Ἐκατὰ τὴν μέγαν τὴν αὐτῶν χρόνους εἶναι Φησὶ τὴν Ἵπερορειῶν ἔθνη. ἐστὶ ἡ αἰτῶν Βελγία Πιργαφίοντα περὶ τῶν Ἵπερορειῶν. hoc est: *Posidonius Hyperboreos adfirmat esse: habitare verò juxta Alpeis; qui Italia sunt montes. Hecateus verò ad suam usque ætatem durasse tradit Hyperboreorum gentem. librosq; composuit, quos de Hyperboreis inscripsit.* Ut Hyperboreorum gens, sic Riphæa juga longè diversis inter se sitibus ab antiquis scriptoribus locata fuerunt. Antiquissimi mortalium Hyperboreos adpellarunt; ex verà famâ, eos, qui in dictâ angustâ regione, inter oceanum glaciale, & ingenteis Riphæos, sive Obios montes, ultimi Europæorum, incolebant. de quibus Hecateus libros conscripsit. Posteriores, famâ jam obscuriore quum id accepissent, Riphæos monteis crediderunt esse ipsa Alpium juga: supra quæ unam tantum gentem, ad oceanum usque septentrionalem, incolere sciebant, nomine CELTAS: quos illi eosdem esse putarunt cum vetustiorum Hyperboreis; ut sequenti capite patebit. Posidonius verò, quum apud quempiam vetustissimorum aliud illud legisset Riphæorum montium vocabulum *Obii*; Alpeis autem, quas τὰ Ἄλπια ὄρη vocabant Græci, sciret accipi pro Riphæis: ex voce Ὀλβία coniecit vocabulum Ὀλβία: quod primùm in Ἄλβια, tandem in Ἄλπια, mutatum existimavit. nam Ἄλπια quoque dicta fuisse antiquissimo nomine Ἄλβια, docet Strabo lib. IV, & V. ALBEN, & ALPEN, veras fuisse incolis horum montium adpellationes, ut etiam nunc sunt, suo loco ostendam. At alii iterum, non modò dictos Celtas, supra Alpeis incolentes, adpellarunt Hyperboreos: sed, quum continua, ab Alpiibus ad Æmum Rhodopenq; monteis, protenderentur juga: hæc quoque Riphæos censuerunt esse monteis; gentisque ultra incolentes, Hyperboreos. unde illud est Val. Flacci, Ἀργοναυλικῶν 11:

Qualis, ubi à gelidi boreas convallibus Hebri
Tollitur; & volucreis Riphæa per ardua nubes
Præcipitat.

item istud Martialis, lib. V 11, in epigrammate de famâ reditus Domitiani ex Sarmatis Iazygibus, inter Danubium Pathiflumque amneis, prope Germanos, incolentibus:

Ecquid Hyperboreis ad nos conversus ab oris
Ansonias Cæsar jam parat ire vias?

Item

Item lib. IX, de Dacis, trans Pathissum Danubii accolis: qui & Getæ dicebantur:

Miles Hyperboreos modò Marcelline triones

Et Getici tuleris sidera pigra poli.

Item illud Lucani, lib. II:

—— *Populos utraq̃ue vagantes*

Armeniâ; Pontique feras per litora gentes

Riphæasque manus; & quas tenet aquore denso

Pigra palus, Scythici patiens Maotica plaustris.

Nec aliò spectavit princeps poetarum, in IV *ῥωεζικῶν*, de Orpheo, ejusque uxore Eurydice sic canens:

Solus Hyperboreas glacies, Tanaimque nivalem,

Arvaque Riphæis numquàm viduata pruinis

Lustrabat; raptam Eurydicen, atque irrita Ditis

Dona querens.

Tum quoque marmorèa caput à cervice revulsum

Gurgite quum medio portans Oeagrius Hebrus

Volverat; Eurydicen vox ipsa, & frigida lingua,

Ah miseram Eurydicen, animâ fugiente, vocabat.

Sic *ῥωεζικῶν* III, de Sarmatis loquens:

Talis Hyperboreo septem subjecta trioni

Gens effrena virum Riphæo tunditur Euro.

Hinc tandem & illud desumptum est Vibio, in catalogo montium: *Hyperborei, Thracia, ultra plagam aquiloniam.* ubi imperiti critici vocabulum *Thracia* corrumpere tentarunt in nomen *Scythia*. Sed scire fortè libuerit, cur Flaccus boream à convallibus Hebri tolli, id est, oriri, dixerit; Martialis verò septemtrionalem polum adpellavit Geticum: quum hæc loca XL amplius gradibus ab ipsâ poli regione distent. Ratio illis nulla alia erat, nisi quæ ex errore nata, nempe, quum inter veros Riphæos monteis & oceanum polarem, sive glaciale, exiguam atque angustam Hyperboreorum regionem interesse, antiqui illi ab veterioribus scriptoribus didicissent; ipsi verò postea per errorem putarent Riphæos esse Alpes, & quidquid montium inter altissima hæc sternitur juga: ipsam quoque Celticam, & proximam huic Sarmatiam ab his montibus ad dictum usque oceanum, angustas terras, eaque ratione polum septemtrionalem Getis propinquum esse crediderunt. Documentis hoc liquet quamplurimis, in Ovidii libris, quos ille in Ponticâ urbe Tomis, haud procul Istro amne, sub eodem cum Alpibus gradu composuit, perscriptis: quorum præcipua in medium attulisse, non fuerit alienum. Sic igitur Tristium lib. III, eleg. IV:

Proxima sideribus tellus Erymanthidos urse

Me tenet, adstricto terra perusta gelu.

Bosphorus & Tanais superant, Scythiaque paludes,

Vixque satis noti nomina pauca loci:

Uterius nihil est, nisi non habitabile frigus.

Heu quàm vicina est ultima terra mihi!

Ejusdem libri elegiâ XIII:

Dum me, terrarum pars penè novissima, Pontus,

Euxinus falso nomine dictus, habet.

De Ponto I, eleg. IV:

Orbis in extremi jaceo desertus arenis.

Tristium IV, eleg. VIII.

Vita procul patriâ peragenda sub axe boreo est.

Trist. V, eleg. II: --- *Hæc gelido terra sub axe jacet.*

De Ponto I, eleg. VI:

Aspicit hirsutos cominus ursa Getas.

De Ponto II, eleg. X:

Ipse quidem certè cum sim sub cardine mundi,

Qui semper liquidis altior exstat aquis,

Te tamen intueor, quo solo, pectore, possum:

Et tecum gelido sæpè sub axe loquor.

De Ponto IV, eleg. X:

Proxima

Proxima sunt nobis plaustris præbentia formam,
Et que præcipuum sidera frigus habent.
Hinc oritur boreas; oraque domesticus huic est:
Et sumit vires à propiore loco.

- Sed error iste ex Plutarchi maximè adparet Camillo; ubi leguntur ista: Οἱ ἡ Γαλάται τῆ
κελικῆ γένος οἶες, ὑπὸ πλείθους λέγονται τὴν αὐτὴν ὀπολιπίητες, ἕκ ἑσσαν αὐτῶν κρη γέφυρα ἀπαιεῖς, ἵππ
ζήτησιν ἐπέρας ὀρμησαι. μυραδες ἡ πηλαί γενόμενοι νέων ἀνδρῶν καὶ μαζέμων, ἐπὶ ἡ πλείους παιδῶν καὶ
γυναικῶν ἀζόντες, οἱ μὲν ἵππ τὸν βορρῶν ὠκεανὸν, ὑπερβαλλόντες τὰ Ριπαία ἔρη, βυλῶναι, καὶ τὰ ἐχάλα τῆ
Εὐρώπης κατὰ ἄρην οἱ ἡ μεταξὺ Πυρρῶν ὄρους καὶ τῆ Ἀλπεων ἰδρυθῆντες, ἐγγὺς Σενναίων καὶ Κελτορίων
10 καλοικῆν χρόνον πολλῶ. οἱ δὲ οἱ οἶκους γουσίμενοι, τότε πρῶτον ἐξ Ἰταλίας διακομιθέντες, ἵππ τὰς Ἀλπε
Φέρεσθ, καὶ ζήτην ἐκείνῳ τῷ γλῶ, ἡ τοῖσιν καρπὸν ἀναδίδωσι. Id est: Galli, Celtica gens, quum
patria alere, prægravante multitudine, omnis non valeret, ad novas querendas sedes feruntur
profecti. Multa millia juvenum bellicosorum erant; quos longè major sequebatur puerorum mulie-
rumque caterva. horum pars. Riphæis superatis montibus, oceani septentrionalis oras invasisse di-
cuntur, atque ultima insedis Europe: pars, inter Pyrenæum montem & Alpeis sedibus positis,
juxta Senones & Celtorios diu habitasse. post, vino, quod tum primum ex Italiâ allatum fuit, gu-
stato, ita fuisse potus novâ voluptate captos, & insanisse omnes, ut illico versùs Alpeis contende-
rent; regionem illam, que tam præstantem fructum gigneret, questuri. Eamdem historiam, ex
Plutarcho haud dubiè, repetit Zonaras, tomo II, his verbis: Οἱ ἡ Εὐρωπαϊοὶ Γαλάται, ὧν οἱ
20 Ἀσιάται νομίζονται ἄστικοι, Κελτικὸν ὄντες γένος, λιπῆρας τῶν ἑαυτῶν, ὡς ἐκ αὐτῶν κρη γέφυρα ἀπαιεῖς, ἵππ
οἱ μὲν ἐπὶ τὰ ὄρη τὰ Ριπαία ὀρμησασαν, οἱ ἡ τῆ Ἀλπεων ἰδρυθῆντες ἐγγὺς, χρόνον ἐκεῖ διήρασαν πολλόν. ἵππ
Τὸ πὶ οἱ οἶκους γουσίμενοι ἐξ Ἰταλίας, τῆς γουσίμενοι, καὶ ὑπερβαλλόντες, ἀναδίδωσι τὰ ὄρη, καὶ γενεῶς
ἐπιγούμενοι, τῷ γλῶ ἐκείνῳ ἐζήτην, ἡ τοῖσιν καρπὸν ἀναδίδωσι. Id est: Ceterum Europæi Galli,
quorum coloni perhibentur Asiatici, terrâ suâ ob agrorum penuriam relicta, partim ad Ripheos mon-
tes sunt profecti, partim prope Alpes diu confederunt. Tum verò Italico vino gustato, admiratione
tantæ suavitatis, sumptis armis, cum uxoribus & liberis, terram illam, qua talem liquorem gigne-
ret, questiverunt. In his quædam vera, plurima falsa esse, quis veteris historiæ, geographiæ-
que peritus non viderit? Eamdem rem sic veriùs narrat Livius, lib. v: Prisco Tarquinio Ro-
mæ regnante, Celtarum, que pars Gallia tertia est, penes Bituriges summa imperii fuit. ii regem
30 Celtico dabant. Ambigatus is fuit, virtute, fortunæque, cum suâ, tum publicâ præpollens: quod in
imperio ejus Gallia adeo frugum, hominumque fertilis fuit, ut abundans multitudo vix regi vide-
retur posse. Hic magno natus ipse jam, exonerare prægravante turbâ regnum cupiens; Bellovesum,
ac Sigovesum, sororis filios, impigros juvenes, missurum se esse in, quas dii dedissent anguriis, se-
deis, ostendit. quantum ipsi vellent, numerum hominum excirent; ne qua gens arcere advenientes
posset. Tum Sigoveso sortibus dati Hercinii saltus. Belloveso haud paullo letiorem, in Italiam,
viam dii dabant. Ex his patet, falsum esse, quod Plutarchus ait, Gallorum alteram partem,
nescio unde profectam, inter Pyrenæum & Alpeis, id est, in Galliâ, confedisse: quum hæc
prima, ac genitiva eorum fuerit sedes; à quâ in Italiam profecti, falsum item, quod alte-
ram eorum partem tradit, superatis Riphæis jugis, oceani litora, & ultima Europæ obse-
40 disse: quum in Bojohæmum tantum Boji, cum Sigoveso duce, penetraverint; ut clariùs
infra ostendam. Error hic geminus unde ei natus, satis jam ex suprâ dictis perspicui puto.
nempe antiqui quidam Græcorum scriptores tradiderunt, Gallorum partem alteram su-
pra Alpeis, quas illi Riphæos adpellabant monteis, confedisse; alteram, superatis Alpibus,
Italiam inrupisse. Ipse Plutarchus, ex Hecatæo, vel aliis etiam auctoribus quum sciret, ve-
ra Riphæa juga esse prope oceanum septentrionalem, sive Sarmaticum: illic Gallorum
partem confedisse putavit; reliquamque historiam de alterâ gentis parte miserè, ac fœdè
turbavit. Verùm ego aliquando longiùs ab institutâ viâ digressus sum; dum omnem, de
Riphæorum montium, gentisque Hyperboreorum situ, historiam clariori luci dare stu-
deo. Nunc igitur in viam redeo. ΟΒΙΟΣ esse monteis ad oceanum, antiquis auctoribus
50 R I P H Œ O S dictos, satis hodiè in confesso est. unde hoc etiam flumini nomen ΟΒΙΟΥΜ
haud novum censeo; sed antiquissimum, à montium haud dubiè vocabulo accolis de-
ductum.

Cæterum malè atque inscitè faciunt illi, qui Riphæos vocant eos monteis, qui ab ostio
atque promontorio Obii, primum inter Petzoram & Obdoram regiones, deinde inter
Condoram & Sibioram, mox inter Permiam & Tumeniam, ad Rhymnica usque juga,
super Nagaios Tattaros, continuo jugo protenduntur: quum hi montes non antiquorum
sint Riphæi; sed cognata, ut inquit Plinius, lib. v, cap. XXVI, Riphæorum montium juga.
unde etiam Mela lib. v, cap. ultimo: Hæc sunt Colchi. hinc Phasis erumpit. Hæc eodem nomine,
440

quo annis est, ab Athenislagorâ Milesio deductum opidum. heic Phryxi templum, & lucus, fabulâ veterè pellis aurea nobilis. hinc orti montes, longo se iungo, & donec Riphæus conjungantur, exporrigunt: qui, alterâ parte in Euxinum & Maorida, & Tanaim, alterâ in Caspium pelagus obversi, Ceraunii dicuntur. iidem alicubi Taurici, Moschici, Amazonici, Caspii, Coraxii, Caucasii; ut aliis aliisque adpositi gentibus, ita aliis aliisque dicti nominibus.

Sed ad Tanaim sermo, unde longius digressus est, nunc tandem revocetur. Tanaim igitur rectè ritèque, ex veterum sententiâ, terminum Europam inter atque Asiam uti facias; ortus ejus in dictis montibus Riphæis, quâ à Petzorâ secantur amne, statuas necesse est: ita, uti ab ipso propemodum oceani litore in Maotin paludem annis defluat. Huc jam quadrabunt illa Æthici, supra citata: *Europa incipit initium sub plagâ septemtrionali, à fluvio Tanai, quâ Riphæi montis ardua, Sarmatico adversa oceano, Tanaim fluvium fundunt.* quò etiam illa pertinent Strabonis, in libr. x v i i; ubi Romanos ait omnem ferè Europam imperio suo subiectam habere, *ὡς τὸ ἔξω τῆς Ἰερῆς, καὶ τὸ μετὰ τὴν ἑλῶν καὶ τὴν Ταναϊδῶν παρωκασιῶν.* id est; *prater eas partes, quæ trans Istrum sunt; item prater oceani, inter Rhenum Tanaimque, adcolas.* Nec Mela aliud intelligit, lib. i, cap. i, in his verbis: *Tanais à septemtrione in meridiem vergens, in mediam ferè Maorida defluit: ex diverso (malim adverso, ut Strabo lib. ii, ὑπερὸς τῆς Νείλου) Nilus in pelagus.* quod quidem de Nilo parum abest, quin rectè conveniat. corrigit exiguum hunc veterum, à quibus & Mela habuit, errorem egregiè Strabo, lib. x i, his verbis: *φέρεται μὲν οὐδὲ τὰναις ἀπὸ τῶν ὀρεινῶν μερῶν, & μετὰ οὗς ἀπὸ κατὰ διάμετρον ἀντίρροπος τῶν Νείλου, καθάπερ νομίζουσιν οἱ πολλοί· ἀλλὰ ἐπιθνήσκοντες ἐκείνῳ, ὡς ἀπὸ πηλῶν ἐκείνῳ πρὸς ὄρεας ἀδύλας ἔχων.* id est: *Defertur quidem Tanais à partibus septemtrionalibus: non tamen ita, uti ex diametro contra Nilum fluat; quemadmodum multi opinantur: sed orientalius est illo, adsimiliter, ut ille, ortus habens incognitos.* Illud verissimum. ostia quidpe Tanais septem ferè longitudinis gradibus orientiora sunt ostiis Nili. Ad dictos Tanais ortus spectat etiam illud Dionysii, ubi fonteis Aldefci Panticapitque amnium in Riphæis montibus, haud procul glaciali mari, statuit. nam & hi eadem ratione ex septemtrionibus in meridiem antiquis illis deducebantur. Ceterum hoc fonte, flumineque Tanais ex septemtrionibus in austrum versis deductis, Hyperborei isti populi, æquis spatiis, partim in Europâ, partim in Asiâ litoribus locabuntur; ut placuit Melæ juxta ac Plinio, ex aliorum haud dubiè auctorum sententiâ, quibus terminus Europæ fuit Obium flumen; ut mox ostendam. Huc etiam rectè convenient ea, quæ Strabo eodem libro, proximè dicto, paullo antè de proximâ Asiâ parte tradit his verbis: *Αὐτῶν ἡ τέτων πρῶτα ἐστὶ τὰ περὶ τὴν Ταναϊν, ὅπερ τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Εὐρώπην ὅλον ὑπερήμεθα. περιέχεται δὲ, ἐκ μέρους ἑσπέρας τῶν ποταμῶν τῶν Ταναϊδῶν, καὶ τῆς Μαϊώπιδι, μέχρι τῆς Βοσπόρου, καὶ τῆς τῆς Εὐξείνης θαλάσσης, τῆς πλεονάσης εἰς τὴν Κολχίδα· ἐκ δὲ τῶν ἀρκτων τῶν Ὀκεανοῦ, μέχρι τῆς ἑσπέρης τῆς Κασπίας θαλάσσης· ἐπιθνήσκοντες αὐτῆ ταύτῃ τῆς θαλάσσης, μέχρι τῆς μεθυσίων τῆς Ἀλβανίας καὶ τῆς Ἀρμενίας, καθ' ἃ τὸ κύριον καὶ ὁ ἄρξιζης ἐκδιδοῖσι πηγάμοι· ἐκ νότου δὲ, ἀπὸ τῆς ἐκβολῆς τῆς Κυρῆς, μέχρι τῆς Κολχίδος, ὅσον τριτάλιον ἔστι ἐπιθνήσκοντες ἀπὸ θαλάσσης τῆς θαλάσσης, δι' Ἀλβανίων καὶ Ἰβηρῶν, ὡς τε ἰσχυρῶς λόγον ἔχον.* hoc est: *Ex his prima sunt ea, quæ circa Tanaim sita; quem litem statuimus inter Asiam & Europam. includuntur enim versus occasum flumine Tanai, & Maoti, usque ad Bosphorum, & Euxini litus, quod in Colchidem definit: à septemtrionibus verò oceano, usque ad ostium Caspii maris: ab ortu, ipso hoc mari, usque ad confinia Albanie, & Armenie; quâ Cyrus & Araxes amnes effunduntur: à meridie eâ terrâ, quæ ab ostio Cyri usque ad Colchidem, à mari ad mare, per Albanos atque Iberos porrigitur, stadium circiter trium millium, ac isthmi formam habet. Caspium enim mare sinum crediderunt veteres esse Scythici oceani; quod mox ostendam. At nostro hoc sæculo, falsissimum esse Europæ Asiæque terminum Tanain, fatis compertum habemus; quum nullos ejus in Riphæis montibus ortus sciamus. oritur quidpe in minoris Tartariæ Magnæque Russiæ confinio, ex lacu fatis magno, cui vulgare nunc vocabulum *Иваново jezero*. Neque tamen ortus ejus nostra demum cognovit ætas: sed multis jam abhinc sæculis Ptolemæus, ut supra dictum, verum iis dedit situm; quamvis Riphæis montibus falsò adpositis. & ante Ptolemæum etiam Theophanes Mitylenæus, & alii quidam ὑπερέλαβον, ut inquit Strabo, libro proximè dicto, *πρὸς πηγὰς ἔχον ἀντὶν ἐν τοῖς Καυκασίοις ὄρεσι· πρὸ τῆς ἐνεργηθέντα τῆς πηγῆς ἀρκτας, εἰς αἰαερέψαντα ἐκβάλλοντες εἰς τὴν Μαϊώπιν.* id est; *ortus eum habere in Caucasii montibus arbitrati sunt: multumque versus septemtriones delatum, mox relapsum in Maotin exire.* Certè, quamvis & heic, & supra, lib. ii, à Strabone reprehendatur Theophanes, *ὁ συρανήσας τῶν Πιεμπίων, ἔγνω μὲν ἐν τοῖς Ἀλβανίοις.* id est, *qui, Pompejæ castra sequutus, Albaniam intravit:* tamen haud ita longè à vero Tanais fonte atque cursu abfuit. profluit quidpe annis ex antè dicto lacu; primum versus solis ortum, paullum in ortum æstivum deflectens; donec Volgæ, magni fluminis, ripis ad-*

propinquet: inde subito reflexu in occasum recurrens, ab æstivo ortu ad Mæotin tendit: ut rectissime tradidit Eratosthenes, iniquè & ipse à Strabone, prædicto lib. II, reprehensus. Theophanes, & alios illos sequutus Dionysius, sic cecinit:

Τῆ δ' ἤτοι πηγῶν μὲν ἐν ἔρει Καυκασίῳ
 Τηλόθι μορμύρεσσιν ὃ ἢ πλάτος ἔνθα καὶ ἔνθα
 Ἔοσμεν ὅ Σκυθικῶν Ἰππυροχάδ' ἀδίοισι.
*Hujus sanè fontes in montibus Caucasii
 Procul murmurant. latus autem ipse hinc inde
 Rapidus Scythicos currit super campos.*

- 10 Qua equidem re mirificè Dionysius suam ipsius horum locorum descriptionem confudit. nam, quum Panticapen, qui hodiè in Tattariâ Cremeâ dicitur *Konska wodá*, ex Riphais montibus, oceano glaciali vicinis, derivaverit; haud video, quomodò Tanais fontem infra illum ex Caucasii montibus deducere potuerit. Verum ille hæc ex duobus diversis auctoribus habuisse videtur. Theophanes quòd Caucasios, ad ortus Tanais, adpellavit montes; profectò neque in hoc ita vehementer aberravit. etenim longum illud, & continuum montium jugum, quod alterà parte Pontum, Mæotimque, & Tanaim, Mela attingere tradit, alterà Caspium mare; pluribus, prout varias accedit genteis, nominibus; huc etiam ultra Tanaim, versùs occasum, super Tattariam Cremeam, & Tauricam peninsulam extenditur, ad flumen usque Borysthenem. unde haud inscitè sub Tauricorum nomine comprehendendi potest: Tauri quidpe, sive Taurici populi accoluerunt ab meridie. Hos autem. Caucasios adpellavit montes Theophanes, & alii; quia cognata, atque continua fuere juga Caucasii montibus. In illis verò oritur amnis, quem nunc vulgò *Donetz*, id est, *minorem Tanaim* accolæ vocant: & ab adversà parte verus ille Panticapes, qui nunc dicitur *Konska wodá*, in Borysthenem confluens, teste Plinio, libr. IV, cap. XII. nec ita longè ab illo abest lacus, ex quo major oritur Tanais. Sed ante Theophanem etiam, antiquissimus auctorum hujus amnis fontem minimè ignoravit Herodotus. Sic enim in lib. IV tradit:
- 20 Ὀγδοὺς ἢ δὴ Ταΐαις ποταμὸς, ὃς ῥεῖ παρὶν Καθην, ἐκ λίμνης μεγάλης ὀρωμῶν. ἐκ δὲ τοῦ ἢ ἐς μέζω ἐπὶ λίμνῳ καλεομένην μαιώων. id est: *Octavus est Tanais amnis: qui supernè ex magno lacu profuens, in alium majorem effunditur lacum, nomine Maotim.* Meatum ejus flexuosum modò
- 30 ex Theophane, haud falso auctore, cognovimus. silvas quoque rectè adjecit Dionysius, his versibus:

Ἰλλω ναιετάοντες ἀπείροτον ἢς διὰ μέσης
 Συρόμεν ὅ Ταΐαις μαιώων ἐς μύχα πίπῃ.
*Silvam incolentes immensam: quam per mediam
 Volutus Tanais Maotidis in sinum labitur.*

Hunc igitur verum Tanais fontem alveumque quidam haud ignorantes, quum in terminum Europæ Asiæque minimè idoneum intelligerent; isthmo, qui est inter duo maria, Ponticum & Caspium, dictas terras determinare maluerunt. de quibus Dionysius sic inquit:

- 40 Ἄλλοι δ' ἠπέροισι διὰ χθόνα νοσφίζουσιν.
 Ἰσθμὸς αὖτ' ἰστανὴ τις ὑπερταλῶν. Ἀσιδὲ αἰῆς
 Καασίης πρὸς ἑὸν Εὐξείνιο θαλάσσης.
 καὶ ἄνδρ' Ἐυρώπης Ἀσίας θ' ὄρον ἠυδάξασιν.
*Alii autem continentibus terram separant.
 Isthmus sursum porrectus est quidam supremus Asiaticæ terre,
 Caspium inter & Euxinum mare:
 illum Europe Asiæque terminum dixere.*

- Isthmum hunc, quà Caucasus sternitur inter dicta maria mons ingens, terminum ita statuerunt inter Asiam atque Europam, uti ea, quæ versùs septentriones sunt, Europæ, ea. 50 verò, quæ versùs austrum, Asiæ dicerentur loca. Strabo, supra dicto lib. XI, de Caucaſo: Ἔστι δ' ὀρὸς τῆ τοῦ ὑπερκειμένου Ἐπὶ πλάγῳς ἑκατέρω ἔτε Ποιλικῶ, καὶ Ἐ Καασίῳ, διατειχίζον τὸ ἰσθμὸν, τὸ διείργοντα αὐτῶν. id est: *Mons hic utrique imminet mari, Euxino & Caspio, isthmum, quo ea dispescuntur, tamquam murus includens.* Alii verò hoc munus detulerunt Phasidi flumini; teste Herodoto, in lib. IV. At, inquires, quid inde? an non longè majus est intervallum, à mari Caspio ad oceanum septentrionalem, quàm à Tanais fonte? Omnino. Multo igitur minùs aptus hic isthmus in terminum inter Asiam atque Europam, quàm ipse Tanais. Ita sanè est: haud nego. verum alius jam heic iterum error veterum scriptorum circa Caspium mare, errore illo, de Tanais fonte, multo etiam major. Scilicet Caspium mare, quod

& Hyrcanum dictum, sinum esse crediderunt Scythici sive septemtrionalis oceani; quem admodum ex adverso Persicum & Arabicum maria, sinus sunt maris Erythræi, sive Rubri unde idem Dionysius:

Οὕτως ὠκεανὸς περιδεδρομε γαῖαν ἀπὸ τῶν,
 τὸσθ' ἰών, κ' πᾶσα μετ' ἀσπράσιν ἐνόμαθ' ἔλκων.
 Κόλπας δ' ἐνθα κ' ἐνθ' ἀπερὺγαται, ἐνδοθι βάλων
 εἰς ἄλλα· τῶθ' ἐς ἄλλο πηλόντας, τίς τις ἢ μεγίστους.
 Ἡ' π' ἰὸν πρῶτος ἔστω, ὅς ἐσπερὶ λω ἄλλα πύλη,
 Συρόφι δ' ἄλλο δὲ τῶ Παμφυλίδ' αἴης.
 Δεύτερος αὐτ' ὀλίγ' ἔστω, ἀπὸ πρὸς Φερίσει' ἄλλων,
 Ὅθ' ἄσπικιδνάρη δ' Κρονίης ἀλὸς ἐκ βορέας,
 Κασπὴν αἰπὺν ῥέεθρον Ἰππικροῦσι θαλάσῃ,
 Ἡντι ἔ' Τρακασίλων ἔπροι διΦημίξαστο.
 Τῶν δ' ἄλλων, οἳ τ' εἰσὶν ἀπ' ἀνοίης ἀλὸς ἀμφῶ,
 εἰς μὲν ἀνώτερος ἐστὶ, τὸ Περσικὸν οἶδμα περὶ ἄλων,
 Ἄλλο δ' αἰσῆς τετραμυλὸν ἔστω ἄμφιστίς·
 Ἄλλο δ' ἄρα βραχὺς κυμαίνεται ἐγγύθι κελπῶ,
 εὐξείνης πύλην νοτιώτερον ὀλίγον ἐλίσων.
 Sic Oceanus circumcurrit terram universam;
 Tantus, & talia inter homines nomina trahens.
 Sinus autem hinc inde eructat, introrsum mittens
 In mare: parvos quidem plures; quatuor verò maximos.
 Scilicet primus, qui occidentum mare gignit,
 Tractus è Libyâ, intra Pamphylicam terram.
 Secundus autem, exiguus quidem, at potissimus aliorum,
 Quis separatus à Cronio mari, à boreâ
 Caspio profundum fluentum intromittit mari:
 Quod etiam Hyrcanum alii nuncuparunt.
 At aliorum, qui sunt ab australi mari ambo,
 Unus quidem superior est, Persicum fluctum profundens,
 Contra Caspium mare:
 Alter verò Arabicus fluctuat juxta sinus,
 Euxino ponto magis australem sulcum volvens.

10

20

30

Et in eandem sententiam Strabo lib. xi, de eodem mari: Ἡ δὲ δευτέρα τῆς Ἀσίας μετὰ τὴν ἀρχαίαν μὲν δὲ τῆς Κασπίας θαλάσσης, εἰς τὸ κατὰ πρῶτον ἢ περὶ τὴν καλεῖται δὲ αὐτὴ τὴν θαλάσσαν καὶ Τρακασίαν ἔστι δὲ ὁ κελπῶν ἀνέχων ἐκ τοῦ ὠκεανοῦ πρὸς μεσημβρίαν, καταρχὰς μὲν ἰκαίως ἐπίσης, ἐνδοτέρω δὲ πάλαιωεται περὶ ἄλλο, καὶ μάλιστα κτ' ἔμυχον, Ἰππικροῦσι περὶ τῆς Κρονίης· ὁ δὲ εἰς ὠκεανὸς μετὰ τὸ μυχῶ μικρῶν πηλόντων εἶναι, σωματίων πρὸς ἡδὴ ἀνοίηται. id est: Secunda pars Asia à Caspio mari incipit, in quod prima desinebat. Mare hoc etiam Hyrcanum vocatur. Est autem sinus ab oceano versus meridiem editus: ab initio quidem satis angustus; intus verò, dum progreditur, in latum se pandit, 40 maxime in intimo recessu, ad stadia 100. introitus ejus, usque ad initium recessum, paullo fuerit longior, terram serè inhabitabilem attingens. Mela, lib. i, cap. ii: Asia ex illo oceano, quem Indicum diximus, Arabicum mare, & Persicum, ex Scythico Caspio recipit. & paullo post: Spectant & septemtrionem Scythie; ac litus Scythicum, nisi unde frigoribus arcentur, usque ad Caspium sinum possident. item lib. iii, cap. v: Mare Caspium, ut angusto, ita longo etiam freto, primum terras quasi fluvius irrupit: atque ubi recto abveo insluxit, in tres sinus effunditur; contra os ipsum, in Hyrcanum; ad sinistram, in Scythicum; ad dextram, in eum, quem proprie totius nomine Caspium appellant. Plinius, lib. vi, cap. xiii: Hæc usque ad Caspium & Hyrcanum mare, namque id erumpit Scythico oceano in aversa Asia. & mox: Irrumpit autem arctis faucibus, in longitudinem spatiosis. at ubi caput in latitudinem pandi, lunatis obliquatur cornibus; velut 50 ad Meotin lacum, ab ore discedens, Scythici arcus, ut auctor est M. Varro, similitudine. Atque hinc, ex Caspio mari ad Indiam circumnavigari posse septemtrionem, falsò prodidit Patrocles; ut testis est Strabo, lib. ii. Plinius, lib. vi, cap. xvii: Patrefacta est India Alexandri Magni armis, regumque, qui ei succedere; circumvectis etiam in Hyrcanum mare & Caspium Seleuco & Antiocho, profectoque classis eorum Patrocles. Hæc satis impudenter à Patrocle in gloriam regum suorum conficta. Hanc igitur Caspii sinus faciem quum crederent veteres; rectè isthmo, qui inter mare Caspium & Pontum Euxinum protenditur, Europam ab Asia disternere sese putarunt; reliquum limitem, ad septemtrionalem usque oceanum,

- num, fauceis dicti maris angustas, in longumque extensas, efficere arbitantes. Verùm falsam hanc esse veterum opinionem, nostrum fati clarè aperuit sæculum. Quamquàm jam aliquot ante Strabonem sæculis antiquissimus auctor Herodotus libr. i. docuit, *Κασπίαι θάλασσα είναι ἐπ' ἑωσπῆς, ἢ συμμίσγεται τῇ ἐπὶ τῆς θαλάσσης*. id est; *Caspium mare esse perse, nec reliquo mari commisceri*. Et post hunc, maximus philosophorum Aristoteles, *μετεωρολογικῶν II: Η' δ' Ἰρκανία καὶ Κασπία θάλασσα κενωρεσμένηαι τε πρῶτης τῆς ἕξω σπηλιῶν θαλάσσης, καὶ περιουκισμένηαι κύκλω*. id est; *Hyrceanum verò & Caspium maria sejuncta sunt ab extero mari, & circumquaque adcolas habet*. Nam, quòd in libro de mundo, cap. 111, traditur, in Hyrcanum mare oceanum intrare; quòdque Hyrcanum pro termino, ab hoc latere, ponitur
- 10 Europæ: hoc ipso, quia diversum à superiori Philofophi opinione sentit, si alia argumenta decissent, convinci potest, haud genuinum esse hunc librum Aristotelis; sed supposititium. Post Aristotelem, sub Strabonis ætatem, Diodorus quoque Siculus, libr. xv 111, *πρὸ Ἰρκανίας θάλασσαν καθ' αὐτὴν* esse pronuntiavit. Post verò & Melam & Plinium, Ptolemæus libr. v 111, *Η' δ' Ἰρκανία*, inquit, *ἢ καὶ Κασπία, θάλασσα πρὸς τὸν Ἰσθμὸν τῆς περιμέλειδος, νήσῳ, καὶ τὸ ἀπὸ καὶ ἀπὸ τοῦ Ἰσθμοῦ, ὡς ἀπὸ τῆς Ἰσθμῶς*. hoc est; *Hyrceanum mare, quod & Caspium, undique terrâ cingitur, per contrarium, insula in morem*. Verùm Herodoto atque Aristoteli cur à posterioribus auctoribus, Strabone, Melâ, Plinio, & aliis, fides minùs adhibita sit, auctoritas Patroclis in causâ fuit: quia hunc, præfectum dictorum locorum, ceu *ἀντίπλω*, certiora ac veteriora prodidisse rati sunt. Patrocles verò magis quæ opinatus, quàm quæ expertus fuerat;
- 20 falsa pro veris prodidit. Erronea autem ejus opinio ex eo primùm nata videtur, quòd mare tam vastum nullum esse posse putavit, quin magno misceretur oceano. dein, quum flumen ex septemtrionibus, quasi meridianâ lineâ, in mare hoc incidere sciret, quod Rhymnum vocatur Ptolemæo, ex Rhythmicis ortum montibus (hodiè *Tarik* volunt dici accolis;) fretum hoc, sive fauceis sinus Caspii ab hac parte, quâ sese pandit in magnum mare, esse credidit. ab alterâ verò parte, ad oceanum, quum aliud quoque cognovisset, immenso ore, flumen Obium, rectâ itidem lineâ ex septemtrionibus in austrum adversis aquis protensum: introitum hunc ejusdem sinus esse opinatus est. Quas falsissimas ejus opiniones nostri sæculi satis certa jam dudum confutavit experientia, veramque Herodoto, Aristoteli, Diodoro, ac Ptolemæo vindicavit fidem, atque auctoritatem. Sed, fretum hoc sinus
- 30 Caspii rectè ex veterum istorum falsâ opinione uti formetur: fossâ, inter fonteis Rhymni, & proximam Obii ripam versùs septemtriones actâ, duo hi amnes inter se confundantur. atque sic rectè huc quadrabunt Strabonis verba, qui *κόλπον* ait esse *αἰέχοντα ἐκ τῶν κατὰ πρὸς μεσημέριαν, κατὰρχὰς μὲν ἰκαίως ἐπὶ*. id est, *sinum ex oceano profluentem versùs meridiem, primum quidem*, antequàm in magnum sese pandat mare Hyrcanum, *satis angustum*. magis etiam Melæ verba, qui *mare Caspium, ut angusto, ita longo freto, quasi fluvium ait irrumperet, atque recto alveo effluere*. item Plinii, qui *arctis irrumperet faucibus, in longitudinem spatiosis*, tradit. Longitudinem tamen faucium non tantam fecere veteres illi, quantum nunc inter Caspium mare, septemtrionalemque oceanum intervalli esse scimus: sed ipsius Caspii maris longitudine, quæ ex occasu in ortum versùs est, aliquanto majorem; ut patet Strabonis ex verbis, suprâ citatis. Ex hac igitur fictâ Caspii maris facie, Plinius, libr. i v, cap. xiii, postquàm Europæ litus, ab ortu in occasum versùs, enarrare promisit; primo loco *Septemtrionalem* nominat *oceanum*: & libr. vi, cap. xiii, primum Europæ promontorium, quod nunc Obium nuncupatur, *Celtica* vocat *promontorium Lytarmin*. sub Celticæ quidpe vocabulo omnem septemtrionalem, occidentalemque dictam fuisse Europam, proximo ostendam capite.
- 40 Atque hi fuere veterum, circa Asiæ Europæque terminum, errores. Verum nunc certumque terminum uti habeas; statue, post mare Ægæum, Propontidem, atque Pontum Euxinum, paludemque Mæotin, primùm Tanais fluenta, donec adverso amne ad flexum ejus, opidumque *Turja* pervenias; quâ Volgæ fluminis dextrâ ripæ adpropinquat. inde
- 50 transversum jugum, quod, inter utrumque flumen ex septemtrionibus in meridiem protensum, vulgari vocabulo dicitur *Perovlok*. à Volgæ lævâ ripâ Rhythmicos montes, ad opida *Veliki Tumen* & *Leptin*, proximamque Obii fluminis ripam. hinc ipsum flumen Obium, ad Oceanum usque, & promontorium Lytarmin. Atque hic tandem terminus terrarum futuri, quem nunc satis cognitum habemus, quammaximè congruit: idemque veterum descriptioni quamproximè respondet. omne quidpe Sarmaticum litus, ipsaque tota Sarmatia, hoc limite Europæ suæ redduntur. hoc etiam modo omnis Hyperboreorum, ultra Riphæos, sive Hyperboreos montes, regio in unâ consistit Europâ; uti veterum quidam voluere, teste Plinio: quibus terminus haud dubiè Europæ Obius fuit amnis.

hoc item pacto Tanais Europæ Asiæque erit ex parte limes. hac denique ratione omnis Russia major, quam alio nomine vocant Moscoviam, in unâ continetur Europâ: cujus majorem partem hæcenus per dictam lineam, à Tanais fonte ad finem Album ductam, in Asiâ, ex erroneâ Ptolemæi opinione, statuerunt nostri sæculi geographi.

CAPUT II.

Orbis terrarum alia partitio: ubi de veteri CELTICA; cujus partes Illyricum, Germania, Gallia, Hispania & insule Britannicæ.

ATque verus inter Europam Asiâque terminus sic sese habet. Ceterum præter¹⁰ supradictas orbis terrarum partitiones, alia quædam vetustissimis primisq; Græcorum scriptoribus fuit divisio: quâ, præter suam Græciam atque Italiam, omne reliquum in duo nomina, duasque partes distinxerunt. quidquid versùs septentriones, ultra Emaum, Emodumque monteis, mare Caspium, Caucasiam juga, Pontum, Euxinum, Istrum amnem, & Alpeis, mareque internum situm est, uno nomine Scythiam adpellavere: reliquam partem, huic ab meridie adversam, Æthiopiam. Cujus rei, ut multa sunt in veterum poetarum monumentis documenta, atque indicia; ita luculentissimum adfert testimonium Strabo, in lib. 1, his verbis: *ἡμῖν δὲ, καὶ τὴν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων δόξαν, ὡς περὶ τὰ πρὸς βορρᾶν μέρη τὰ γινώσκοντα ἐν ὀνόματι Σκυθίας ἐκάλεσαν, ἢ Νομάδας, ὡς Ὅμηρος ὕπερον ἢ καὶ τὰ πρὸς ἑσπέρην γινώσκοντων, Κελτοὶ καὶ Ἰβηρῆες, καὶ συμμικτῶς Κελτιβηρῆες, καὶ Κελτοκυθίας πρὸς ἡγερέουτο, ὅφ' ἐν ὀνόματι καθέκαστε ἐθνῶν παρῳκόμενον, διὰ τὴν ἀγροίαν ἄτω τὰ μεσημέριον πίνεσθαι διβιοπίαν καλεῖσθαι, τὰ πρὸς ἀκραιῶν.* id est: *De priscorum Græcorum sententiâ hoc dico: quod, sicut note versùs aquilonem gentes uno nomine Scythæ vel Nomades, ut Homero, adpellata fuerunt; postea verò, cognitæ etiam occiduis regionibus, Celta, atque Iberi, aut mixtis vocabulis Celtiberi, & Celta Scythæ dici cœperunt, sub uno nomine singulis diversisq; gentibus ob ignorantiam comprehensis: ita, que versùs meridiem ad oceanum sita sunt, omnia Æthiopia adpellatione fuisse notata. Et lib. xi: Ἄπαντες μὲν δὲ τὸς πρὸς βορρᾶν κοινῶς οἱ παλαιοὶ τῶν Ἑλλήνων συγγραφεῖς, Σκυθίας καὶ Κελτοκυθίας ἐκάλεσαν. οἱ δ' ἔπειτα πρὸς ἑσπέρην, τοὺς μὲν ὑπὲρ τῆς Εὐξείνου, καὶ Ἰσθμοῦ, καὶ Ἀδριατικῆς θάλασσης, Ἰπέρβορέας ἐλέγον, καὶ Σαυρομάτας, καὶ Ἀρμασπῶν τὰς δὲ ἐπέκεινται Κασπίας θάλασσης, τὰς μὲν Σάκας, τὰς δὲ Μασαγέτας ἐκάλεσαν.* h. e. *Veteres Græcorum scriptores universas gentes septentrionales Scytharum & Celta Scytharum*²⁰ *adpellatione adfecerunt. qui verò ante hos adhuc eas dividerunt, supra Euxinum, Istrum, & Adriaticum mare colentes, Hyperboreos dixere, & Sarmatas, & Arimaspos: trans verò mare Caspium Saccas, & Massagetas. Antiquissimi scilicet Græcorum scriptores omnem septentrionem in Europâ, à Caspio mari, quod terminum statuebant inter Europam & Asiâ, ultra Euxinum pontum, Istrum flumen, mare Adriaticum, Alpium juga, mare internum, quâ id Galliam Hispaniamque alluit, in tria dividerunt gentium genera, ac nomina, ARIMASPORUM, SARMATARUM, & HYPERBOREORUM. horum Arimaspos ad fauceis Caspii posuere maris: his proximos versùs occasum Sarmatas: post hos, ad oceanum usque Atlanticum, & fretum Gaditanum, Hyperboreos; sub quorum nomine comprehendebantur Illyrii, Germani, Galli, & Hispani, populique præterea in Britannicis insulis:*⁴⁰ *quæ gentes universæ postmodum, ut mox ostendam, uno vocabulo CELTÆ fuisse dictæ. De Hyperboreorum supra Alpeis situ, jam antè pluribus auctorum testimoniis, superiori capite, monstratum est. quibus adde ea, quæ apud Apollonii scholiasten leguntur hujusmodi: Μνασῆας δὲ Φησι, τὴν πρὸς Ἰπέρβορέας Δελφῶν λέγεσθαι. Somnium scilicet, ac deliramentum merum Mnaseæ; nisi ita legas: Μνασῆας δὲ Φησι, τὰς Ἰπέρβορέας τὴν Κελτῶν λέγεσθαι. id est; Mnaseas ait Hyperboreos nunc Celtas dici. Apud Plutarchum in Camillo, de urbe Româ à Gallis captâ, leguntur ista: τῶν μὲν τῶν πάσης αἰτῶν, καὶ τῶν αἰλώσεως ἔοικεν ἀμυδρὰ πρὸς εὐθὺς εἰς τὴν Ἑλλάδα Φήμη διελθεῖν. Ἡρακλείδης δὲ Ποντικός, οὐ πολὺ τῶν χρόνων ἐκείνων ἀπολέσθαι, ἐν τῷ περὶ ψυχῆς συγγράμματι Φησὶ, ἀπὸ τῆς ἑσπέρης λόγον κατασχέειν, ὅτι κρατὶς, ἐξ Ἰπέρβορέων ἐλθὼν ἔχων, ἤρην καὶ πόλιν Ἑλλωίδα ῥώμην, ἐκείπε καὶ ἀποκημένῳ περὶ τὴν μεγάλην θάλασσαν. ἐκ αὐτῶν οὐδ' ἠνωμάσαιμι, μυθώδη καὶ πλάσματιαν ὄντα τῆς Ἡρακλείδου, ἀληθεῖ λόγῳ, τῶν περὶ τῶν αἰλώσεως, ὀπισθομπίσαι τὰς Ἰπέρβορέας, καὶ τὴν μεγάλην θάλασσαν. Id est: Hæc tamen capite urbis calamitas obscuro rumore protinus in Græciam perlata est. Ponticus enim Heraclides, ad finis his temporibus, in libro de animâ, annuntiatum ex occidente tradit, exercitum alienigenarum, ex Hyperboreis progressum, Græciam urbem cepisse Romam, illo tractu prope magnum mare sitam. Equidem non mirer, portentosum hominem atque vanum Heraclidem, veritati captæ urbis, jactantia causâ, adscripsisse Hyperboreos, & magnum mare. Hyperboreorum nomen haud falsò, nec portentosè adfinxisse Heraclidem*